

GEGAVI BISKUP

PREMIJERE
 PORTRET
 FESTIVALI
 VOX
 HISTRIONIS
 MEĐUNARODNA
 SCENA
 TEORUA
 MI U SVUETU
ANECDOTE
 NOVE KNJIGE
 SJEĆANJA
 DRAME

Rujan 1933. Puccinijeva *Tosca* nalazi se pred još jednim od svojih obnovljenih izvedaba u središnjoj nacionalnoj kući. Orkestrom ravna Lovro Matačić, režira Slavko Batušić. Na jednom od posljednjih pokusa dirigent i redatelj odlučuju dopustiti izvedbu I. čina u kontinuitetu, bez prekida. Sve je dobro *išlo* – kako bi se reklo u žargonu teatarskoga svakodnevlja, do posljednjega prizora, veličanstvenoga *Te Deuma* koga će u rimskoj crkvi St. Andrea predvoditi sam biskup (nijema uloga koju redatelji obično povjeravaju jednome od najiskusnijih i stalnih statista). Uz *tutti fortissimo* orkestra na ulaznim se vratima crkve pojavila povorka visokih prelata, među kojima se kretao biskup pod zlatnom mitrom. Kako nije hodao majestetičnim korakom – kako biskupu i dolikuje – već se, prema redateljevu svjedočenju, *gegao* poput *zagorske race*, Slavko je Batušić, usprkos prethodnom dogovoru s Matačićem, samovlasno prekinuo finale prvoga čina te je, inače blage naravi i nikada prijeke čudi, oštrim tonom zapovjedio da mu se na rampu, pred sve soliste, zbor i orkestar, javi Črni Johan, pravim imenom Ivan Podhraški, tadanji šef zagrebačke kazališne statisterije (koji je svoje podčinjene novačio na raznim stranama, a ponajviše među ruskom emigracijom i gladnim studentima), ali i kazališni oružar, zapravo gardero-

bijer-rekviziter koji je po glumačkim garderobama prije svake predstave raspoređivao potrebno hladno, odnosno vatreno oružje. Stigao je pred redatelja pomalo zabezeknuti Črni Johan, pitajući *gospona doktora kaj se dogodilo da je proba prekinjena i je l', morti, on nekaj zgrešil*. Naravno da ste *zgrešili*, *Podhraški* (nije redatelj radio hipokoristik *Črni Johan*, što nije slutilo na dobro), *fest ste zgrešili, pak čak i pokvarili. Koga ste mi to za biskupa dopelali. To ni biskup, to je stara baba, gega se kakti stara baba!*, sve većma je, mimo običaja, povisivao ton uzrujani redatelj. Na kraju vehementne njegove tirade očekivao se odgovor začudo posve mirnoga šefa, ujedno i neupitnoga impresarija svih statista. Črni Johan dočekaio je svršetak Batušićeva prosvjeda protiv angažmana nespretnoga i neuporabivoga biskupa-statista, a onda se na rampi smjerno poklonio redatelju i posve staloženo odgovorio: *Prosim lepo, gospon doktor, vi ste povremeno i član uprave, pak im, onima, tam' gore, rečite nek' povisiju plače za štatiste. Ja im, prosim lepo, za deset dinara nemrem dopelati preuzvišenoga Bauera s Kaptola!* Suprot takvoj željeznoj logici Črnoga Johana utoka bilo nije, pa se nastavilo s pokusom, uz sudjelovanje *gegavoga biskupa* koji je, u međuvremenu, dobio upute kako se kao *preuzvišeni* mora kretati pozornicom.

SUMNJIVA ZASTAVA

U vrijeme dok je Operom ravnao Ivo Vuljević (1958-1965) na zagrebačkoj su pozornici gostovali brojni, tada slavni pjevači: između ostalih tenor Mario del Monaco, bariton George London i bas Kim Borg. No, među zvijezdama jedna je od najsajnijih bila ona talijanskoga baritona Ettorea Bastianinija. Nastupio je 13. ožujka 1959. kao Gérard u Giordanovoj verističkoj operi *André Chenier*. Bila je to jedna od najboljih predstava tadašnjega repertoara s nenadmašnim Josipom Jožom Gostičem u naslovnoj ulozi, Milkom Bertapelle kao Madeleine i Franjom Lovrićem kao demonskim Gérardom. Redatelj je bio Nando Roje, Bojan Stupica izradio je nacrt za jednu od svojih najboljih zagrebačkih scenografija, a Inge Kostinčer kreirala je kostime koji su nas doslovno prenijeli u vrijeme velike Francuske revolucije. Izvrsni zagrebački pjevači – Bertapelle i Gostič, kojemu je uloga nesretnoga francuskog pjesnika bila jedna od najboljih u njegovu bogatu repertoaru, te su večeri, želeći se pokazati pred slavnim gostom, pjevali izvanredno. A ni gost, vidjevši i osjetivši u kakvoj se sredini našao, nije im htio ostati dužan. Posebice se istakao u trećemu činu, prizoru u sudnici, kada je čuvenu ariju *Nemico della patria*, optužbu protiv Cheniera, morao opetovati jer se gromoglasan pljesak nije stišavao ni nakon desetak minuta. Samo je mali dio publike, međutim, bio upoznat s činjenicom da je Ettore Bastianini zamalo, ali ne i svojom voljom, gotovo propustio zagrebački nastup. Mi smo, galerijaši, neposredno pred predstavu doznali za groteskni incident na tadanjoj talijansko-jugoslavenskoj

granici koji se dan prije predstave zbio kod Sežane. Slavni je bariton putovao iz Trsta u Zagreb automobilom koji ga je čekao na tršćanskom uzletištu, a u svojoj je prtljazi, kao što je to običaj mnogih velikih pjevača, imao vlastite kostime za ulogu u kojoj će nastupiti (sjećam se kako je Marijana Radev za svoju Amneris u *Aidi* imala pet kostima s kojima je uvijek odlazila na brojna inozemna gostovanja). Revni *jugoslovenski* carinik zahtijevao je od Bastianinija da prilikom prelaska državne granice pokaže sadržaj svojih kovčega. Pjevač je, daka-ko, pomalo u čudu, ali nastojeći zadovoljiti propise, pokazao prtljagu. A tada je izbio incident. Revni je carinik među baritonovom "službenom" odjećom našao i francusku trobojnicu – *modro-bijelo-crvenu* trikoloru koju Gérard u trećemu činu, kao tužitelj u sudnici, nosi u obliku lente prebačene preko desnoga ramena. *Pokušavate vi uneti u državu naš barjak bez socijalističkih obilježja, zapadnu propagandu da širite*, stao je službenik na granici prijetiti umjetniku. *Zabraniću vam ulazak u državu, podneti prijavu protivu vas*, sve se više žestio revni čuvar socijalizma. Pričalo se po teatarskim kuloarima (a takve priče često i nisu bez uvjerljive podloge), da je Bastianinija od daljnjih neugoda spasio i njegovu zagrebačku predstavu omogućio (jer na pomolu je već bila zabrana ulaska talijanskome baritonu u državu koja ne dopušta provokacije sa svojom zastavom) vozač automobila koji je došao po njega. Uspio je protumačiti kako je riječ o poznatome pjevaču, o francuskoj, a ne *jugoslovenskoj* zastavi, i tako primiriti sumnjičava i odveć rečna carinika.